

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
v/Stein Wisthus Johansen
Postboks 5091
Majorstuen
0301 Oslo

Bergen, 13.9.2013

Uttalelse til søknad fra BKK om overføring av Horgaset m.fl. til Evanger kraftverk

Viser til brev av 30. april 2013 vedr. søknad fra BKK Produksjon AS om overføring av Horgaset m.fl. til Evanger kraftverk i Voss kommune, saknr: 201104672. FNF Hordaland fikk på forespørsel utsatt høringsfrist til 15. september 2013.

FNF Hordaland er et samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner i Hordaland, og arbeider for å ivareta natur- og friluftslivsinteressene i fylket. Organisasjonene i FNF Hordaland representerer totalt over 33.000 medlemmer.

Oppsummering

Det omsøkte prosjektet er et av flere BKK-prosjekter knyttet til utviding av eksisterende produksjon i Evanger kraftverk i Voss kommune. Vi er positive til at BKK har fokus på oppgradering av eksisterende kraftanlegg, hvis det samtidig reduserer behovet for å bygge nye. Likevel er det omsøkte prosjektet om overføring av vann fra nedbørsfeltene til Horgaset m.fl. problematisk, da det i konsekvens vil føre til redusert vannføring i Teigdalselva som er ei av de aller viktigste elvene for sjøørretfiske i Hordaland. Elva er også gyte- og oppvekstområde for den freda Vossolaksen av nasjonal verdi, og det er tidligere påvist at lav vannføring i elva pga. eksisterende regulering allerede er en flaskehals for fiskeproduksjon.

I tillegg til elvas betydning for laks og sjøørret, er også Teigdalselva en svært viktig og internasjonalt anerkjent elv for elvepadling, og vi reagerer på at elvas og tiltakets betydning og konsekvens for elvepadling ikke er utredet overhodet i søknaden. Vi forventer at dette utredes nærmere før det fattes en beslutning i saken.

Det omsøkte tiltaket er et av flere BKK prosjekter som vil berøre villreinstammen til Fjellheimen villreinområde. FNF Hordaland etterlyser en utredning av samlet belastning på denne som følger av de omsøkte utbyggingsprosjektene.

Om tiltaket

BKK ønsker å føre vann fra to bekker ved Horgaset og to bekker i Bjørndalen inn i en ny tunnel som videre kobles på eksisterende driftstunnel til Evanger kraftverk, for utnyttning til ny kraftproduksjon. Disse fire bekkene har et samlet nedbørsfelt på 5,6 km², og er bekker som normalt hadde rent ut i Teigdalselva. Tiltaket innebærer at det bygges 4 bekkeinntak i betong, hvert på 50-200 m², utbygging av en stølsvei på 2100 m og bygging av ca 1500 m ny

anleggsvei. Det vil også være behov for deponering av 120 000 m³ overskuddsmasser som følger av tiltaket.

Tiltaket er et av flere vannkraftprosjekter som er planlagt i Teigdalsvassdraget. FNF Hordaland ber om at det blir foretatt en samlet vurdering av alle disse tiltakene, jf. naturmangfoldloven § 10.

Generelt om Voss

Voss er et viktig senter for friluftsliv, ekstremспорт og naturopplevelser i Hordaland. Her er det kort avstand og enkel tilgang til storslått natur, og et aktivt miljø som tilbyr en rekke ulike aktiviteter i luft, elv, skog og mark eller til fjells. Det arrangeres flere kjente festivaler hvert år på Voss, og bl.a. EkstremSPORTveko, den største i verden i sitt slag, er et tydelig bilde på et aktivt Vossmiljø. Dette, koblet med et av verdens beste (historisk sett) lakseførende vassdrag, har bidratt til å plassere bygda på verdenskartet.

I Fylkesdelplan for små vasskraftverk er delområde Voss karakterisert som et område med nettopp stor verdi for fisk, fiske og reiseliv, samt sårbart høyfjell av stor verdi. Voss har mange svært viktige utfartsområder for friluftsliv knyttet til både i Stølsheimen og Bergsdalen, to av de viktigste fjellområdene med stor verdi for Hordalendinger. Her er flere t-merkede løyper samt turistforeningshytter driftet av både Bergen Turlag og Voss Utferdslag, og det er også flere verneverdige stølsmiljø i området.

Vossovassdraget er et nasjonalt laksevassdrag, og Vossolaksen var i sin tid en laks i verdensklasse, med den største gjennomsnittsstørrelsen for Atlantisk laks i hele verden. Vossolaksen er ansett som en unik ressurs både nasjonalt og internasjonalt. Som nasjonalt laksevassdrag er Vosso underlagt et særskilt vern, jf. lakse- og innlandsfiskeoven §7a. Vi vil også påpeke at det er aktuelt å legge strengere miljømål til grunn for nasjonale laksevassdrag som er registrert som beskyttet etter vannforskriften. I 2010 ble det satt i gang en storstilt redningsaksjon for vossolaksen, med det formål å gjenoppbygge og reetablere bestanden i løpet av tiårsperioden 2010-2020. Redningsaksjonen kan allerede vise til gode resultater, men villaksen har i dag fortsatt status som fredet. Vosso er også viktig for fiske av sjøørret, og **Teigdalselva nevnes spesielt i "Fylkesdelplan for små vasskraftverk" pga. dens betydning for sjøørret og laks.**

Voss er verdenskjent i elvepadlemiljøet på grunn av tilgangen til noen av verdens beste elver, og Fylkesdelplan for små vasskraftverk sier bl.a. at *"Ein må ta særleg omsyn til friluftsliv der det omfattande stinettet i området går langs vassdrag og elvestrekningar som vert nytta til padling"*.

Friluftsliv og landskap

Temaene friluftsliv og landskap er så tett forbundet med hverandre at vi velger å omtale de i samme avsnitt. Dette fordi at verdien av et friluftsområde bestemmes av, blant annet, nettopp opplevelsen av landskapet i området.

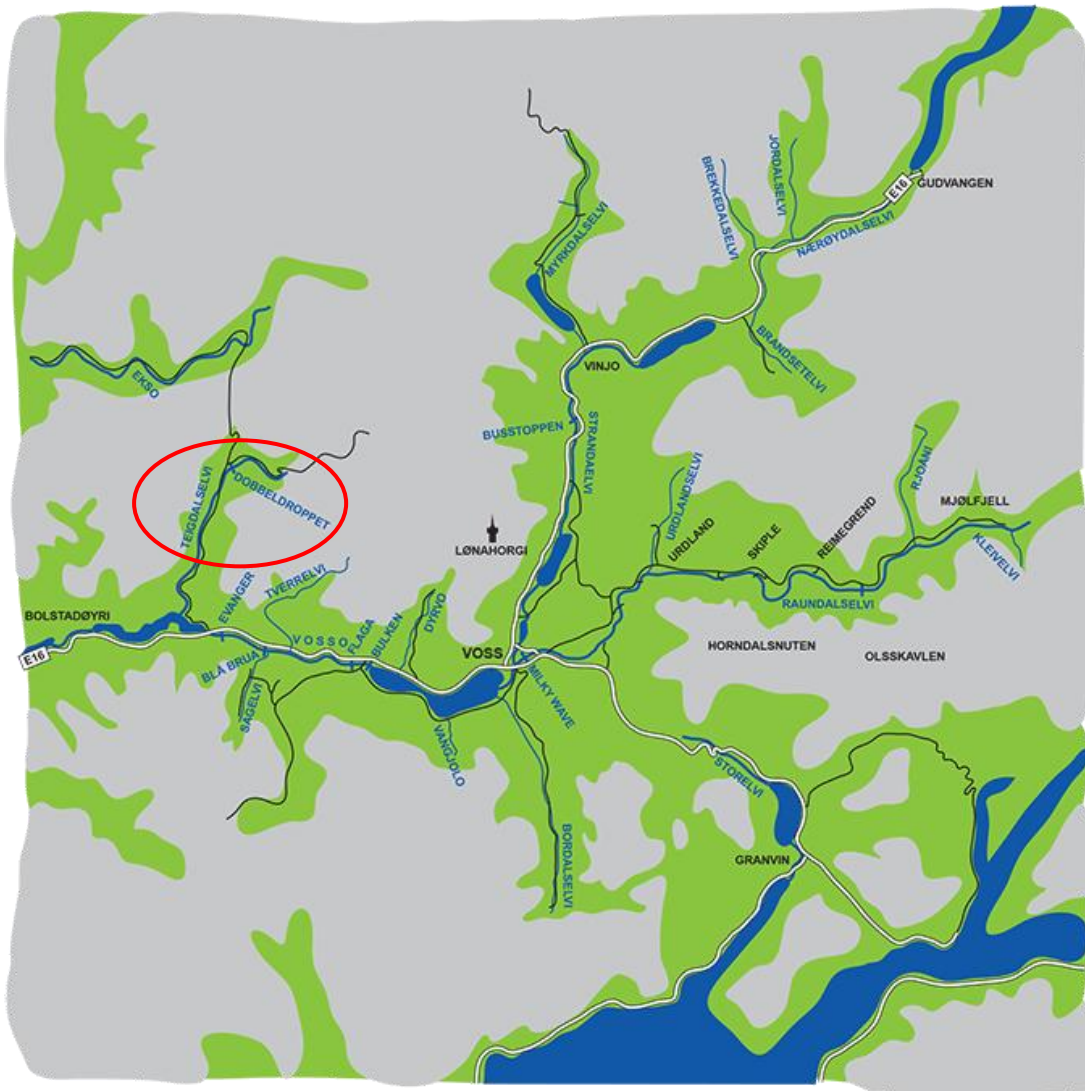
Søknaden har en mangelfull og lite saklig utredning av tiltakets konsekvenser for friluftsliv, og det konkluderes med at tiltaket vurderes å ha *ubetydelig/liten positiv* konsekvens for brukerinteresser. Dette fremstår for oss som en bagatellisering av inngrepet fra søker sin side. Brukerinteressene knyttet til elvepadling i Teigdalselva (se eget avsnitt nedenfor) er ikke omtalt i søknaden overhodet, trass i at dette er ei verdenskjent elv og således svært viktig for elvepadlemiljøet på Voss. I tillegg vil tiltaket ha negative konsekvenser for landskap og INON, som er direkte knyttet til opplevelsesverdi og friluftslivsinteresser i et område.

Vi er ikke nødvendigvis enige i at opprustning av en stølsvei opp til Bjørndalsstølen er positivt for friluftslivsinteressene, og etterlyser en nærmere beskrivelse/illustrasjon av dette. En anleggsvei har en helt annen dimensjon og utforming enn en stølsvei, og kan bidra til å endre et områdes karakter og opplevelsesverdi i negativ retning.

De fire bekkeinntakene er planlagt i sårbart høyfjell av stor verdi, og vil sette markante spor i landskapet som vil bruke svært mange år på å revegeteres. Dette reduserer opplevelsesverdien, og igjen områdets verdi for friluftsliv. Inngrepet vil føre til et tap av INON på 3,75 km², og er et av flere omsøkte BKK-prosjekter som "spiser" av det samme INON området. Det er av avgjørende betydning at alle disse inngrepene vurderes samlet, spesielt med tanke på friluftsliv, landskap og nasjonale ansvarsarter.

Elvepadling

Pga. eksisterende utbygging er elva i dag ofte for "tørr" til å kunne benyttes til elvepadling. Trass i dette er Teigdalselva likevel en internasjonalt anerkjent padleelv på grunn av dens unike egenskaper. Spesielt kan nevnes den legendariske "dobbeldroppen" (Kråkefossen) som i elvepadlemiljøet omtales som en av verdens beste droppkombinasjoner. Elvepadlere i verdensklasse reiser til Voss for å padle dobbeldroppen i Teigdalselva, og Kråkefossen er omtalt i flere elvepadleguider, tidsskrift, NRK program m.m. Den har således en unik verdi for Voss som reiselivsdestinasjon og ekstremспортbygd. Med bakgrunn i dette synes vi det er underlig at søknaden fra BKK Produksjon ikke omtaler padleinteressene i Teigdalselva overhodet. På grunn av eksisterende regulering av vassdraget, vil ytterligere fraføring av vann kunne få store negative virkninger for elvepadleinteressene og også reiseliv knyttet til dette, og vi forventer at temaet utredes nærmere før det fattes en beslutning i saken.

Bilde: Kart over padleklassikere på Voss, rød ring rundt Teigdalselvi og dobbeldroppet.
Kilde: Voss kajakkklubb.

Fisk og fiske

Teigdalselva en av de aller viktigste elvene for sjøørretfiske i hele Hordaland, se bl.a. fangsstatistikk fra Direktoratet for Naturforvaltning (nå Miljødirektoratet). Som det største sidevassdraget til Vosso er elva også gyte- og oppvekstområde for den freda Vossolaksen.

En rapport fra UniMiljø (2013) knyttet til prosjektet "LIV – Livet i vassdragene" som de har gjennomført i samarbeid med BKK, peker på at redusert vannføring allerede er en flaskehals for ungfiskproduksjon i Teigdalselva. Vi frykter at en ytterligere reduksjon av vannføringen i elven vil bidra til å øke denne flaskehalseffekten, og således gi negative konsekvenser for laks og sjøørret i vassdraget.

BKK viser til at prosjektet vil redusere vannføringen nedenfor Kråkefossen med kun 16 % på årsbasis. Vi mener at dagens vannføring allerede er så lav at selv en liten reduksjon i denne vil kunne gi store negative konsekvenser for fisken.

Nedbørsfeltene som BKK ønsker å overføre til Evanger kraftverk er høytliggende områder hvor snøen blir liggende lenge, og de har derfor stor betydning for snøsmelting og vårflokk. Dersom disse feltene overføres, vil det kunne føre til at vårflokk opphører allerede i mai istedenfor langt ute i juni som er vanlig per i dag, slik at vannføringen i elven blir lav på et tidligere tidspunkt enn normalt. Dette vil kunne få fatale følger for smoltutvandringen i Teigdalselva, og potensielt også i Vosso. Overlevelse hos smolten er direkte knyttet til vannføringen under smoltutvandringen, og dersom denne er lav vil også smoltoverlevelsen med all sannsynlighet bli lav.

Både den omsøkte overføringen og planlagte overføringer i et annet omsøkt BKK-prosjekt – "Tilleggsoverføring Evanger og utbygging av Tverrelva og Muggåselva" – vil bidra til å øke den eksisterende effekten med unaturlig høy vintervannføring i Bolstadelva nedenfor Evangervatnet. Overføringene medfører en høy vintervannføring av svært kaldt vann på dette elvestrekket, hvor man allerede i dag aner konsekvensene av dette ved at smolten i Bolstadelva bruker lengre tid på å modnes enn øvrige deler av Vosso.

Villrein

Det omsøkte prosjektet er et av flere BKK prosjekter som berører den samme villreinstammen i Fjellheimen villreinområde. Øvrige prosjekter som berører samme område er:

- Beinhelleren pumpe
- Askjelldalen pumpekraftverk
- Tilleggsoverføring Evanger og utbygging Tverrelva og Muggåselva

Prosjektene berører i større eller mindre grad både trekkruiter, beiting- og kalvingsområder, og flere av prosjektene innebærer omfattende helikoptertrafikk i anleggsfasen. Det er ikke foretatt en vurdering av samlet belastning for villrein som følger av de fire prosjektene, selv om det er høyst sannsynlig at det vil kunne forekomme sumeffekter for denne. Vi kan derfor ikke se at kravene i naturmangfoldlovens § 10 er oppfylt. Her må NVE stille krav til tilleggsutredninger fra utbygger før det fattes en beslutning i saken. Viser for øvrig til uttalelse fra Nordfjella og Fjellheimen villreinnemd for grundigere beskrivelse av mulige konsekvenser for villreinen ved de ulike prosjektene.

Vi vil også bemerke at villreinen (*Rangifer tarandus tarandus*) har status som nasjonal ansvarsart, jf. St.meld. nr. 21 (2004-2005): "Villreinen krever sammenhengende leveområder der den kan trekke mellom ulike sesongbeiter. Våre gjenværende 23 villreinbestander i Sør-

Norge er imidlertid med få unntak relativt små og oppdelte, og de er utsatt for et sterkt press fra en rekke ulike brukerinteresser”.

Samla belastning

I tillegg til det omsøkte prosjektet ligger det p.t. inne 14 søknader om vannkraftutbygging i Voss kommune (se tabell nedenfor). Summen av disse 15 prosjektene kan medføre store negative konsekvenser for fiske, landskap, friluftsliv og reiseliv på Voss, hvor det allerede er realisert mange og store utbygginger. Det bør foretas en grundig vurdering av det samlede utbyggingspresset i kommunen, og hvor mange nye utbygginger som kan tillates og ikke med bakgrunn i dette. Det foreligger også to store utbyggingsplaner i Vaksdal kommune (Askjelldalen pumpekraftverk og Beinhelleren pumpe) som berører det samme fjellområdet som bl.a. prosjektet knyttet til Horgaset. Disse bør inkluderes i den samlede vurderingen, da de bl.a. griper inn i samme landskaps- og friluftsområde.

Tabell: Oversikt over omsøkte utbygginger i Voss kommune, Hordaland.

Sak	Ny effekt	Produksjon	Status
Overføring Horgaset mfl til Evanger kraftverk	0,00 MW	32,7 GWh	Søknad
Tilleggsoverføring Evanger og utbygging Tverrelva og Muggåselva	12,4 MW	117,2 GWh	Søknad
Bjørndalen kraftverk	2,50 MW	8,40 GWh	Søknad i kø
Togrovi kraftverk	3,30 MW	10,3 GWh	Søknad i kø
Storagroe kraftverk	3,60 MW	9,40 GWh	Søknad i kø
Kvernhusgrovi kraftverk	1,65 MW	5,00 GWh	Søknad i kø
Kleiveelvi kraftverk	0,85 MW	4,17 GWh	Søknad i kø
Haugamoen kraftverk	1,00 MW	5,28 GWh	Søknad i kø
Tverrelvi kraftverk	4,40 MW	12,1 GWh	Søknad i kø
Tesgjolo kraftverk	0,99 MW	5,60 GWh	Søknad
Rjoanfossen kraftverk	0,97 MW	4,39 GWh	Søknad forberedes (ikke KU)
Møyåni kraftverk	5,00 MW	17,0 GWh	Søknad i kø
Urlandselvi kraftverk	1,00 MW	6,55 GWh	Søknad i kø
Jordalen kraftverk	3,76 MW	11,5 GWh	Søknad

Damsikkerhet

I klagevedtak 4. juni 2012 fra Olje- og energidepartementet ble Askjelldalsvatnet plassert i konsekvensklasse 3 etter damsikkerhetsforskriften. Konsekvensklasse 3 betyr at ved et eventuelt dambrudd er konsekvensene for miljø og eiendom vurdert til *”Stor skade på spesielt viktige miljøverdier eller spesielt stor skade på fremmed eiendom”*, og konsekvenser for infrastruktur og samfunnsfunksjoner vurdert til *”Skade på sterkt trafikkert veg eller*

jernbane, eller annen infrastruktur, med spesielt stor betydning for liv og helse". I alle de omsøkte BKK-prosjektene med tilknytning til Evanger kraftverk (se forrige avsnitt), legges det opp til økt bruk av damanlegget ved Askjelldalsvatnet. Vi etterlyser en vurdering av potensiell risiko/konsekvenser som følger av den planlagte økningen i bruk av dette magasinet. Denne risikovurderingen bør foretas før det gis eventuelle konsesjoner for prosjektene.

Konklusjon

FNF Hordaland er svært negativ til den omsøkte overføringen fra Horgaset m.fl., på grunn av stor risiko for svært negative konsekvenser for laks og sjøørret i Teigdalselva og Vosso som belyst i uttalelsen, samt på grunn av den store landskapsforringelsen prosjektet vil medføre.

Vi mener videre at saken ikke er tilstrekkelig opplyst med tanke på konsekvenser for elvepadling i Teigdalselva, ei internasjonalt anerkjent padleelv, samt sumvirkninger av den omsøkte utbyggingen og 3 andre BKK-prosjekter som berører den samme villreinstammen i Fjellheimen Villreinnemd. Konsekvenser for friluftsliv er også mangelfullt beskrevet. Her må det utarbeides tilleggsutredninger før det fattes en beslutning i saken.

Med vennlig hilsen

Johanna Myrseth
Fylkeskoordinator
FNF Hordaland

Alv Arne Lyse
Fylkessekretær
NJFF Hordaland

Nicolas Rodriguez
Naturvernansvarlig
Bergen Turlag

Oddvar Skre
Styremedlem
Naturvernforbundet Hordaland

Kopi til:

Fylkesmannen i Hordaland
Hordaland fylkeskommune
Nordfjella og Fjellheimen Villreinnemd
Voss Kajakklubb
Voss Utderslag